

Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Kossuth Lajos Hadtudományi Kar
Hadtudományi Doktori Iskola

SZERZŐI ISMERTETŐ

**A nemzetbiztonsági szolgálatok meghatározó jelentősége
a Magyar Köztársaság XXI. századi biztonsági rendszerében**

Várhalmi A. Miklós

Témavezető: Dr. habil. Héjja István nyá. ezredes, egyetemi docens

Budapest

2010

TARTALOM

1. A tudományos probléma megfogalmazása.....	3
2. A kutatási célok.....	4
3. Hipotézisek	4
4. A kutatási módszerek	5
5. Az elvégzett vizsgálat tömör leírása fejezetenként	5
6. Összegzett következtetések	6
7. Az új tudományos eredmények	10
8. Ajánlások.....	12
9. A kutatási eredmények gyakorlati felhasználhatósága	13
10. A doktorjelöltnek a témakörből készült publikációs jegyzéke	15
10.1. Könyv, jegyzet, tankönyv (4 db) (hazai megjelenésű kötet illetve CD):	15
10.2. Lektorált, tudományos, mértékadó folyóiratban cikk (4 db).....	15
10.3. Nem lektorált, rövidebb folyóirat – újság - internetes cikkek (12 db).....	15
10.4. Szakújságírók újságcikkeiben közreműködő biztonságpolitikai szakértő illetve interjú alany Várhalmi Miklós (12 alkalom).....	16
10.5. Hazai tudományos konferencián való részvétel (5 alkalom).....	16
10.6. Tanulmányok (20 db)	17
10.7. Saját szerkesztésű és kezelésű internetes honlapok (3 db)	18
10.8. Televízió interjúk, riportok (5 db).....	18

1. A tudományos probléma megfogalmazása

Az 1990 óta jelentkező megváltozott szerkezetű és súlyozású biztonsági kockázatok kihívások, veszélyforrások a Magyar Köztársaság vonatkozásában is sokkal racionálisabb, feladatorientáltabb, gyorsabb reagálású és gazdaságosabb működésű védelmi és érdekérvényesítési rendszert igényelnek a XXI. században, különös tekintettel a magyar nemzetbiztonsági szolgálatokra. A rendszerváltást követően létrejött osztott – 2010 nyarán tovább polarizálódó – nemzetbiztonsági intézményrendszer, illetve az ebből fakadó széttagolt védelemirányítás nem biztosítja megfelelően az ország védelmi és érdekérvényesítési erőforrásainak leghatékonyabb, optimalizált felhasználását, működtetését, valamint a kormányzati szintű stratégiai tervezést, különös tekintettel a megváltozott szerkezetű és súlyozású XXI. századi biztonsági kihívásokra.

Az értekezésemben átfogó jelleggel kívánom felhívni a figyelmet arra, hogy a megváltozott szerkezetű és súlyozású biztonsági kihívások, kockázatok és veszélyek miatt az egyes országok, így Magyarország biztonsági, védelmi helyzetében, struktúrájában és tevékenységében a nemzetbiztonsági szolgálatok (titkosszolgálatok) feladata jelentősen megváltozott, szerepe megnőtt. A fenti szempontok okán paradigmaváltásra, azaz jövőképünkhöz jobban igazodó, tudatos nemzetbiztonsági személtre, gondolkodásra és gyakorlatra van szükség.

A doktori értekezésemmel elsősorban arra kívánok rávilágítani, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok és a Magyar Köztársaság védelmi rendszerének más – a nemzetbiztonsági tevékenységekben résztvevő – szereplői között meglévő átfedések, a felesleges párhuzamosságok, a gyors és rugalmas reagálást fékező decentralizált együttműködések a teljes biztonsági-védelmi rendszer felülvizsgálatát és sürgős aktualizálását igénylik, különös tekintettel a nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenységének, beágyazottságának áttekintésére. Reményeim szerint az értekezésemben megjelenített innovatív gondolatok, tudományos eredmények – az általuk kiváltott szakmai, szakpolitikai vitán keresztül – hozzájárulnak az ország biztonságpolitikai területének stabilabb jövőképehez.

A nemzetbiztonsági szolgálatok egymás közötti, a magyar védelmi struktúrán belüli valamint a nemzetközi munkamegosztásban résztvevőkkel kapcsolatos viszonyában is az egyik legfontosabb szempont a belátható és a kevésbé belátható biztonsági kihívásoknak, valamint ezek prognosztizálható, dinamikus változásainak megfelelő, igen rugalmasan, gyorsan és jól szervezhető, reagáló, operatív működés, együttműködés minden érintett szervezettel és azok munkatársaival. A kihívások, veszélyforrások hatásainak utókezelése helyett a megelőzésre kell a hangsúlyt fektetni, ami elsősorban a nemzetbiztonsági szolgálatokkal érhető el legcélszerűbben, különös tekintettel a kihívások jelentős részének fedett jellegére.

2. A kutatási célok

Az elkészített disszertációval elsődleges célom az volt, hogy – a ZMNE Doktori Szabályzatában megfogalmazott tartalmi és formai követelményeknek betartása mellett, a doktori tanulmányaim során szerzett ismereteimet összegezve – széleskörűen és sokoldalúan felhívjam a figyelmet a nemzetbiztonsági (titkosszolgálati) tevékenység súlyponti szerepére, a szolgálatok hatékony működését kedvezőtlenül befolyásoló tényezőkre, valamint a rendszerszemléletű információ-adatgyűjtés illetve a komplex információkezelés (gyűjtés – rendszerezés – tárolás – feldolgozás és hasznosítás) stratégiai fontosságára.

Munkámban a lehető legszélesebb körűen szeretném megalapozni és megindokolni a hírszerzésnek, felderítésnek illetve információgyűjtésnek a szerepét, jelentőségét, miszerint ez a XXI. század egyik legjelentősebb erőforrása a nemzetállamok és a nemzetközi szövetségek életképességének, eredményességének, jövőjének. Különös tekintettel Donald H. Rumsfeld volt amerikai védelmi miniszternek a jelenlegi és jövőbeni világunk átfogó biztonságát igen jól jellemző minősítésére is: „A bizonytalanság világában, amelyben az ismeretlen, a bizonytalan, a láthatatlan, a váratlan ellen kell megvédeni magunkat.”

Az értekezésem sikeres védését követően távlati célom, hogy a kutatási eredményeimet egy nyilvános terjesztésű könyv formájában megjelentethessem, megszólítva a társadalom valamennyi érdeklődő tagját – szakpolitikusokat, a szakma gyakorlati területein dolgozó munkatársakat, illetve közelebb hozva a nemzetbiztonsági szolgálatok világát a témakör iránt érdeklődő állampolgárokhoz. Emellett reményeim szerint munkám a biztonságpolitikai, hadtudományi, rendvédelmi, nemzetbiztonsági képzésekénél hasznos segédanyagként is segítheti majd az érdeklődő hallgatókat. Az értekezésem elkészítésénél törekedtem arra, hogy az abban szereplő innovatív elemek széles módszertani sávban hasznosíthatók legyenek.

3. Hipotézisek

- a) A hazánkat érintő biztonsági kihívások kezelése egyre nagyobb mértékben igényli a nemzetbiztonsági szolgálatok készségét, lehetőségeit, módszereit, különös tekintettel a kihívások szerkezetének és jellegének megváltozására, a kockázati elemek közötti határvonalak elmosódására, az összefüggések komplexitásának modellezésére.
- b) A jelenleg hatályos jogi szabályozás a biztonság és védelempolitikai területén – a rendszerváltás jellegéből fakadó történelmi és politikai okok folytán – tagolt intézményrendszert, a kormányzati irányítás területén pedig osztott hatáskört hozott létre és tart fenn, és ez alól a nemzetbiztonsági igazgatás területe sem kivétel. A Magyar Köztársaság nemzetbiztonsági érdekeinek hatékonyabb érvényesítése érdekében alapvető kérdésként jelenik meg a biztonság és védelempolitika, ezen belül a nemzetbiztonsági

igazgatás, különösen a stratégia szintű elemző-értékelő és tájékoztató tevékenység (döntés-előkészítés) területén – a kormányzati koordináció továbbfejlesztése.

- c) Napjainkban az új típusú biztonsági kihívások elleni küzdelem – mivel e kihívások egy időben, gyakran egymást erősítve jelennek meg – az integrált biztonságpolitikai célkitűzéseknek megfelelően, a védelmi igazgatás szerveinek, valamint a hazai társadalmi és gazdasági szervezetek komplex együttműködésével valósítható meg a leghatékonyabban.
- d) A hazánkat érintő, dinamikusan változó biztonságpolitikai folyamatokra tekintettel, a mindenkori kormányoknak fontos feladata egy átfogó, rendszerszemléletű nemzet fejlesztési célokkal harmonizáló stratégiai hierarchia rendszere kialakítása. Magyarország nemzetközi hatalmi viszonyok rendszerében betöltött szerepének, valamint hazánk társadalmi és gazdasági helyzetének ismeretében végrehajtott stratégiaalkotási folyamaton belül a nemzeti biztonsági stratégia aktualizálása épp úgy nélkülözhetetlen, mint az ebből fakadó, egymással megfelelően harmonizáló biztonsági részstratégiák – köztük nemzetbiztonsági ágazati stratégia – régóta húzóó megalkotása. Ez utóbbi dokumentum kormány általi jóváhagyása – a biztonsággal foglalkozó hivatalok társadalmi megítélésének javítása mellett – elősegítheti, hogy a szolgálatok a rendelkezésükre álló korlátozott költségvetési forrásokat a korábbi időszakhoz képest nagyobb hatékonysággal lesznnek képesek felhasználni.

4. A kutatási módszerek

A munkámban megjelenített innovatív gondolataimat, következtetéseimet, javaslataimat, ajánlásaimat, a kutatási célkitűzéseimet, illetve hipotézisemet nagyon sokoldalúan igyekeztem igazolni, bizonyítani, felhasználva a kapcsolódó szakirodalmat, valamint a témakörhöz kapcsolódó, válogatott hírforrásokat.

A téma feldolgozásában az általános és a témára konkretizált rendszerszemléletből kiindulva a társadalomtudományi területen általánosan használt, valamint az elemzett terület specialitásait figyelembe vevő kutatási módszereket használtam fel. Az általános kutatási módszerek közül a történeti és az összehasonlító módszerekkel tártam fel és rendszereztem a biztonsági környezet és a titkosszolgálati tevékenység változásait, a vonatkozó szakirodalom alapján. A szakirodalom feltárása, összegyűjtése és áttekintése alapján kiválasztott irodalomra épülő analízis mellett a kutatási célkitűzésekhez szorosan kapcsolódó forrásokból dedukciós és indukciós módszerekkel rendszereztem a szintézishez szükséges anyagrészeket. Végül az analógiák alapján építem fel a hipotéziseket, célkitűzéseket majd ezek bizonyítását. Mindezek eredményeként jutottam el a tudományos eredményekhez.

5. Az elvégzett vizsgálat tömör leírása fejezetenként

Az 1. fejezet a magyar nemzetbiztonsági szolgálatoknak a teljes biztonsági rendszerünkben való jogi, működési, tevékenységi elhelyezkedésével, illeszkedésével mutatja be a hazai nemzetbiztonsági struktúra kialakulását, illetve főbb jellemzőit. A vizsgálat során kiemelt figyelmet szenteltem a szolgálatok kormányzati irányítása és parlamenti ellenőrzése területén az elmúlt két évtizedben keletkezett tapasztalatoknak, a nemzetbiztonsági, a honvédelmi és más rendvédelmi szervek együttműködését érintő kérdéseknek, valamint a nemzetbiztonsági igazgatás területén a rendszerváltást követően kezdeményezett jelentősebb intézményi reformkísérleteket befolyásoló tényezőknél.

A 2. fejezet a biztonság fogalmának megváltozását tekintette át, különös figyelmet fordítva annak jelentősen kiszélesedett felfogására, illetve az életünket minden oldalról befolyásoló kihívásokra. Ebben a szövegrészben kerülnek bemutatásra a Magyar Köztársaság biztonsági környezetének kihívásai, az országot érintő, a nemzetbiztonsági szolgálatok illetékességi körébe tartozó jelenlegi és jövőbe is mutató, sokoldalú veszélytényezők. Globális vonatkozásban az értekezés külön foglalkozik a terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek elterjedése, az instabil régiók és működésképtelen államok, az illegális migráció, a gazdaság- és energiabiztonság, a magyar nemzetbiztonsági érdekeket érintő külföldi titkosszolgálati tevékenység, az információs társadalom kihívásai, valamint a természeti, civilizációs és egészségügyi veszélyforrások kérdéskörével. A hazánkat érintő regionális biztonsági kihívások elemzése után, a Magyar Köztársaság társadalmi és gazdasági viszonyaiból fakadó biztonsági kihívások áttekintésekor külön alfejezet tárgyalja a magyar gazdasági és pénzügyi biztonságot veszélyeztető hazai tényezőket, a szervezett bűnözéssel, valamint a politikai szélsőségek tevékenysége által keletkezett nemzetbiztonsági kockázatokat.

A 3. fejezet foglalkozik a titkosszolgálati tevékenység két fő szakága, a hírszerzés-felderítés és az elhárítás fogalmának és tartalmának megváltozásával, hangsúlyt helyezve az elmúlt évtizedek során a titkosszolgálati munkában a technikai és az emberi eszközök arányában bekövetkezett változásokra is. A szövegrész részletesen taglalja a nemzetbiztonsági szolgálatokkal szemben megfogalmazott kormányzati elvárásokat, valamint áttekinti a társadalmi kapcsolatrendszerük súlyponti szerepét, valamint a tevékenységük hatékonyságát befolyásoló belpolitikai és gazdasági tényezőket is.

A 4. fejezet a Magyar Köztársaság biztonságához kapcsolódó legfontosabb nemzetközi és hazai biztonság- illetve védelempolitikai dokumentumok aktuális megállapításait értékeli a nemzetbiztonsági szolgálatok feladatrendszerének, működési területének szemszögéből. A doktori értekezés egyik kuriózuma az USA 2025-ig szóló, magyar nyelven eddig még nem publikált globális és komplex biztonságpolitikai előrejelzésének elemzése a magyar nemzetbiztonsági érdekek védelmének, illetve érvényesítésének szemszögéből. A fejezetben kiemelt súllyal szerepel a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitika elmúlt másfél évtizedében elfogadott alapidokumentumainak áttekintése, a nemzetbiztonsági tevékenység szempontjából releváns területek vizsgálata, valamint aktualizálásuk lehetséges irányainak felvázolása. Az értekezés egyik leginnovatívabb részét a nemzeti biztonsági stratégiai megújításának irányaira, valamint az abban megalkotni rendelt – ám eddig el nem fogadott – ágazati biztonsági stratégiák nemzetbiztonsági tevékenység szempontjából kiemelt jelentőségű területeire vonatkozó ajánlások képezik.

Az értekezést lezáró 5. fejezet a korábbi szövegrészekben szereplő következtetések összegzése mellett megjeleníti az elvégzett kutatásra és elemzésre épülő új tudományos eredményeket, valamint az ezekre támaszkodó ajánlásokat, javaslatokat téve azok gyakorlati felhasználására is.

6. Összegzett következtetések

6.1. A folyamatosan bővülő nemzetközi szerepvállalása következtében hazánknak számos – akár az ország területét is érintő – globális vagy regionális eredetű biztonsági kihívással kell számolnia. Ezek többségének hatékony kezelése – tekintettel a veszélytényezőt kiváltó globális vagy regionális okokra – sokszor túlmutat a nemzetállam lehetőségein, hatósugarán. A lehetséges veszélytényezők minimalizálása súlyponti feladata a mindenkorinak. Az értekezésben részletesen elemzett, hazánkat is érintő globális és regionális veszélytényezők többségének fontos jellemvonása, hogy azok egymással kölcsönhatásban, sok esetben egymást erősítve jelennek meg. Mindez – a szövetségi dimenzióon belül – nemzetállami intézkedések területén szükségessé teszi

a politikai, katonapolitikai, gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi dimenziók komplex kezelését.

6.2. A nemzetbiztonság fogalma az elmúlt két évtizedben tartalmilag olyan szerteágazó új komponensekkel töltődött meg, amelyek – többek között – leképezik az ország függetlenségének és területi épségének, az alapvető emberi jogok gyakorlásának, a többpárti rendszeren alapuló képviselői demokráciának és az alkotmányos intézményeknek a védelmét, valamint az ország politikai, gazdasági, honvédelmi érdekeinek érvényesítését. A hazánkat is érintő, dinamikusan változó nemzetközi folyamatokból – illetve ezek hazai társadalmi és gazdasági lecsapódásából – világosan látszik, hogy az ország biztonsága nem egyszerűen egy statikus állapot, hanem egy dinamikus folyamat, az erőforrások tervszerű felhasználását, valamint rugalmas alkalmazkodást igénylő célrendszer, amelynek eléréséhez és fenntartásához folyamatos aktivitásra, innovatív kormányzati cselekvésre van szükség. A kihívások negatív hatásainak kivédésére, vagy csökkentésére csak akkor van lehetőség, ha a kormányzat megfelelő információk birtokában tudja megtervezni a szükségessé váló lépéseket.

6.3. A hazánkat is érintő, szerteágazó hatású veszélytényezők eredményes kezelése folyamatosan igényli a meglévő védelmi – ezen belül a nemzetbiztonsági – intézményrendszer továbbfejlesztését. A biztonsági kihívásokra adott hatékony nemzeti szintű reagálás csak – a társadalom támogatását is élvező – összehangolt kormányzati fellépéssel, a rendelkezésre álló készségek célirányos fejlesztésével és folyamatos megújításával lehet sikeres. Tekintettel a hazai nemzetbiztonsági struktúra intézményileg erősen tagolt jellegére, mindez felveti az összkormányzati szintű koordináció kérdését, ezen belül a Miniszterelnökséghez vagy a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumhoz tartozó elemző-értékelő és koordináló szervezeti egység létrehozását. E testület egyik súlyponti elemét képezheti a hazai hírszerző és biztonsági szolgálatok közép és hosszabb távú feladatainak stratégiai szintű tervezése is.

6.4. A biztonság és védelempolitikában a nemzeti szintű koordináció jelentőségét növeli, hogy a jelenleg hatályos jogi szabályozás a biztonság és védelempolitika vonatkozásában – történelmi és politikai okok folytán – tagolt intézményrendszert, a kormányzati irányítás területén pedig osztott hatáskört hozott létre és tart fenn. A hazai védelemigazgatás területén az elmúlt időszakban olyan új elvárások – és ezekből következő nemzetbiztonsági feladatok – jelentkeznek, melyek a jövőben még inkább szükségessé teszik a polgári és a katonai nemzetbiztonsági szolgálatok, a többi rendvédelmi szerv, valamint a honvédelmi erők közötti célirányos munkakapcsolatok továbbfejlesztését. Ezek kialakításánál fontos vezérelvet jelent, hogy az egyes biztonságpolitikai témakörökkel összefüggő diplomáciai, hírszerzési, rendőri stb. értesülés csak akkor hasznosul, ha az információ birtokosa időben eljuttatja a hatásköre és illetékessége folytán ezt valóban felhasználni tudó állami szervhez, illetve ez erre alkalmas értesülések hasznosulnak az összkormányzati munkában.

6.5. A többcsatornás hazai védelemigazgatási rendszer – a kormányzati döntés-előkészítés, valamint a biztonságpolitikai feladatok végrehajtásában feladattal rendelkező szervek működésének hatékonyabbá tétele érdekében – felveti az intézményesített koordináció erősítését a biztonságpolitikai információk értékelésének és a kormányzati tájékoztatásnak a területén, valamint egy integrált védelmi adatbázis illetve tudásbázis kialakításának gondolatát. A fenti célokat szolgáló konkrét szervezeti lépések természetesen nem veszélyeztethetik a nemzetbiztonsági és bűnüldöző szervek és az információkat hasznosító kormányzati szervek, valamint az állami és gazdasági intézmények között kialakult közvetlen tájékoztatási csatornák hatékony működését.

6.6. A határokon átnyúló biztonsági kihívások miatt – az eredményes magyar szerepvállalás támogatására is figyelemmel – a következő időszakban meghatározó feladatot jelent majd a

kiemelkedő NATO- és EU-tagországok nemzetbiztonsági szolgálataival kiépített stratégiai szintű partneri viszony további erősítése. Fontos hangsúlyozni, hogy a NATO által kitűzött, illetve az EU közös biztonság- és védelempolitika területén megfogalmazott stratégiai célkitűzések kizárólag akkor érhetőek el, ha a képességek területén megjelölt ambíciók összhangban állnak majd a tagállamok hírszerzési kapacitásával. Ehhez a célkitűzéshez, a magyar nemzetbiztonsági szolgálatok – a történelmi kapcsolatokra épülő, valamint az elmúlt két évtizedben kialakított földrajzi irányokban folytatott – műveleti tevékenysége, illetve az innen származó értesülések és elemzések hasznosítása által jelenthet majd valódi hozzáadott értéket.

6.7. Az euro-atlanti szövetségi rendszer tagállamainak hírszerző és biztonsági szerveivel stratégiai együttműködést folytató magyar nemzetbiztonsági szolgálatok számára továbbra is súlyponti területet képez a térségünkben kialakult válságövezetek, instabil régiók eseményeinek figyelemmel kísérése, különös tekintettel hazánk nemzetközi béketeremtő és békefenntartó műveletekben történő eredményes részvételére, valamint Magyarország geopolitikai környezetének stabilitását érintő válságok megelőzésére, hatékony kezelésére. Magyarországnak elsődleges érdeke fűződik ahhoz, hogy meggyőzze a NATO-t a délkelet-európai térség biztonságában játszott szerepe fenntartásának szükségességéről, valamint erősítse az Oroszországgal fenntartott stratégiai partnerséget. Az ezekből fakadó műveleti feladatok a hazai nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenységi körének súlyponti elemét alkotják majd a következő időszakban.

6.8. A mindenkori kormánynak a védelmi politikai nemzetközi dimenzióinak tervezésénél folyamatosan figyelembe kell vennie, hogy hazánk – szövetségi politikájánál és geopolitikai helyzeténél fogva – biztonsági szempontból ellentétes hatások metszéspontjában helyezkedik el. Egyidejűleg kell környezetében kedvező és kedvezőtlen hatásokkal szembenéznie. A nemzetbiztonsági tevékenység klasszikus területére lebontva ez azt is jelenti, hogy ebben a rendszerben az egyes országokkal sok esetben párhuzamosan valósul meg az együttműködés az új kihívások – például a terrorizmus, a szervezett bűnözés elleni küzdelemben – és a szembenállás a politikai, gazdasági vagy katonai területeken. A magyar nemzetbiztonsági szolgálatoknak a nemzetközi partnerszolgálati együttműködés területén, illetve a térség államainak hazánkkal kapcsolatos titkosszolgálati tevékenysége kapcsán ezzel a kettősséggel – a történelmi gyökérű, illetve az újonnan keletkező érdekellentétek miatt – hosszabb távon is számolniuk kell.

6.9. Az új típusú biztonsági kihívások a nemzetbiztonsági szolgálatoktól megkívánja a humán és a technikai képességek folyamatos fejlesztését és maximális összehangolását, mind a műveleti információszerzés, mind az értékelő-elemző munka területén. Megfigyelhető, hogy az elmúlt évtizedek során az informatikai eszközök felhasználásának robbanásszerű terjedése, a kockázatok minimalizálása, illetve a földrajzi távolságok mind hatékonyabb leküzdése okán a titkosszolgálati munkában is mind inkább a technikai eszközök felhasználása került előtérbe. Többek között a terrorizmus vagy a szervezett bűnözés elleni küzdelem tapasztalataiból – például az etnikailag zárt, a modern telekommunikációs eszközök alkalmazását konspirációs okból kerülő szervezetek működésének jellemzőiből – kiindulva fontos azonban hangsúlyozni, hogy a közvetlen emberi hírszerzést, az ügynöki munkát, a hálózatépítést, a humán erőforrások szerepét kizárólag technikai megoldásokkal a XXI. században sem lehet majd kiváltani.

6.10. Az 1990 óta bekövetkezett megváltozott szerkezetű és súlyozású biztonsági kockázatok kihívások, veszélyforrások sokkal gyorsabb reagálású és gazdaságosabb működésű, feladatorientáltabb védelmi és érdekérvényesítési rendszert igényelnek. E rendszeren belül meghatározó szerep jut a nemzetbiztonsági szolgálatoknak, melyek hatékony működése nem képzelhető el az alapvető nemzeti érdekeinket, illetve az ezekre épülő összkormányzati célokat szem előtt tartó, stratégiai szintű tervezőmunka nélkül. A nemzetbiztonsági ágazati stratégiában megfogalmazott célkitűzések tervszerű megvalósítása esetén optimálisabbá válhat a

nemzetbiztonsági feladatok végrehajtására rendelkezésre álló pénzügyi források felhasználása. A nemzeti biztonsági stratégiából fakadó ágazati stratégiák megalkotásának csúszása kedvezőtlen hatásokat válthat ki a biztonsági szektor egyes ágazatai között a szélesebb értelemben vett nemzeti biztonság területén létrehozandó egységes szemlélet kialakításának hiánya miatt.

6.11. A nemzetbiztonsági szolgálatok hatékony működése nem képzelhető el megfelelő szintű társadalmi támogatottság nélkül. A magyar nemzetbiztonsági szolgálatok sikeres működését jelentősen nehezíti, hogy jogelődjük, a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség működésével, valamint a szolgálatok pártpolitikai célú felhasználásával kapcsolatos kérdések az elmúlt két évtizedben folyamatosan a belpolitikai küzdelmek napirendjén szerepeltek. E területen nehezítette az előrelépést, hogy a rendszerváltás óta egymást váltó kormányoknak nem volt érdemi, a lakossági kapcsolatokat erősítő nemzetbiztonsági kommunikációs stratégiája, gyakorlata. A nyilvános kormányhatározatként megjelenő stratégia a témakör iránt érdeklődő állampolgárok részére objektív, szakmailag pontos képet adhat a nemzetbiztonsági tevékenység fő irányairól, elősegítve, hogy a magyar társadalom azonosulni tudjon a dokumentumban megfogalmazott stratégiai célokkal. A társadalom részére értelmezhetővé kell tenni, hogy az információ-centrikus tevékenység a demokratikus viszonyok között az állampolgárok érdekeit, a védelmet és biztonságot, illetve a politikai, társadalmi döntéshozatali folyamatokat szolgáló kormányzati szintű szolgáltatás. Az állampolgárok nemzetbiztonság-tudatos szemléletének erősítése során a kormánynak fel kell hívnia arra a figyelmet, hogy az információs forradalom, az információs társadalom időszakában a nemzeti érdekek érvényesítését szolgáló értesülések versenytényezővé váltak. Ennek kapcsán fontos kiemelni, hogy a döntéshozatali folyamatokat segítő információ ma éppen olyan főszerepet játszik a világban, mint az anyag és az energia.

6.12. A nemzetbiztonsági ágazati stratégiában a nemzetbiztonsági tevékenység főbb irányait az ország jelenlegi biztonsági, társadalmi és gazdasági helyzetének ismeretében, kormányzati ciklusokon átívelő módon kell meghatározni. A kormánynak a stratégiaalkotás során pontosan meg kell jelölnie, hogy az általánosságokon túl hazánk milyen geopolitikai adottságainkra, illetve történelmi tapasztalatainkra építő szakosodással – például a balkáni stabilizációt előmozdító területeken – kíván szerepet vállalni.

6.13. A nemzetbiztonsági ágazati stratégiában foglalt célok eredményes megvalósítása természetesen nem képzelhető el a végrehajtásához szükséges költségvetési források nélkül. A nemzetbiztonsági szolgálatok munkatársaival szemben – a kvalifikáció, a feddhetetlenség, illetve az állampolgári jogaik (például közéleti tevékenységük, külföldre utazásuk, magánéleti viszonyaik) korlátozása területén is – megfogalmazott emelt szintű szakmai elvárásoknak arányban kell állniuk a munkatársak anyagi megbecsülésével, mely számukra stabil életpályát, egzisztenciális megbecsülést biztosító értékítéletet is jelent. Az elmúlt évek kedvezőtlen hazai gazdasági folyamatai rávilágítottak arra, hogy válságidőszakban, amikor az ország államháztartási szempontból kiszolgáltatott helyzetben van, az eredményes gazdaságpolitikához, illetve a hazánkkal szembeni kedvezőtlen törekvések kivédését, megelőzését célzó kormányzati lépésekhez szükséges információk megszerzésére fordított összeg a töredékét sem teszi ki az ország által elszenvedett veszteségnek. Nem is beszélve az ezzel összefüggésben fellépő, a költségvetés helyzetének romlásából fakadó kedvezőtlen társadalmi és szociális hatásokról.

6.14. Tekintettel a hazánkat érintő, dinamikusan változó biztonságpolitikai folyamatokra, a mindenkori kormányoknak fontos feladata egy átfogó, rendszerszemléletű nemzet fejlesztési célokkal harmonizáló stratégiai hierarchia-rendszer kialakítása az ország társadalmi és gazdasági helyzetének ismeretében. Az egymást követő kormányzati ciklusok időszakában megalkotott stratégiai szintű dokumentumok összhangját a demokratikus viszonyokra jellemző „belpolitikai váltógazdaság” viszonyai között is biztosítani kell. E munkafolyamatnak ma a nemzeti biztonsági stratégia aktualizálása épp úgy a részét képezi, mint az ebből fakadó, egymással megfelelően

harmonizáló biztonsági részstratégiák – köztük nemzetbiztonsági, rendvédelmi és katasztrófavédelmi ágazati stratégia – régóta húzódo megalkotása. A nemzetbiztonsági ágazati stratégia megalkotása elősegítheti, hogy a szolgálatok a rendelkezésükre álló korlátozott költségvetési forrásokat a korábbi időszakhoz képest nagyobb hatékonysággal lesznek képesek felhasználni. Tekintettel arra, hogy egy stratégiai szintű dokumentum vonatkozásában döntő tényező a folyamatokhoz való rugalmas és gyors alkalmazkodási képesség, mind a kormányzat, mind a szolgálatok számára kiemelt feladatot jelent a dokumentumban megfogalmazott, az abban szereplő feladatokat megalapozó biztonságpolitikai tényezők folyamatos figyelemmel kísérése, illetve – szükség esetén – a stratégiában meghatározott célkitűzések aktualizálása.

7. Az új tudományos eredmények

Új tudományos eredmények összegzése előtt fontosak tartom kihangsúlyozni, hogy az értekezésben bevezetésre, illetve **kifejtésre került néhány új fogalom, melyek kifejezik az egyes fejezetekben szorgalmazott innovatív, újszerű szemléletet.** Ezek közül kiemelhető a **nemzetbiztonsági értékrend, a nemzetbiztonság tudatos szemlélet és gondolkodás, nemzetbiztonság vezérelt védelem, valamint a nemzetbiztonsági adat- és tudásbázis.** E „fogalmi építőkövek” meghatározó szerepet játszottak az alább felsorolt, az értekezés összegzett következtetéséből levezetett új tudományos eredmények megalkotásában is.

7.1. Feltártam és igazoltam: A hazánk előtt álló kihívások a korábbi időszakhoz képest felértékelik a nemzetbiztonsági szolgálatok védelmi és érdekérvényesítési szerepét, ilyen irányú tevékenységük továbbfejlesztését a társadalmi, a közigazgatási kapcsolódásának és beágyazottságának a területén.

Magyarázat és indoklás: A nemzetközi körülményeket is dinamikusan kezelő kormányok felismerik a titkosszolgálataik felértékelődését, hasznosíthatóságát a jelenlegi és jövőbeni kül- és belpolitikai helyzetben, hiszen ez is egy versenytényező, egy nemzeti életképességi mutató. Következésképp nincs megfelelő szintű (nemzet)biztonság, hatékony titkosszolgálati tevékenység az ezt meghatározó nemzetbiztonság-tudatos személet és gondolkodásmód nélkül. A hazánk előtt álló komplex, többségében árnyalt megközelítést igénylő kihívások a korábbi időszakhoz képest felértékelik a nemzetbiztonsági szolgálatok érdekérvényesítő szerepét, ilyen irányú tevékenységük továbbfejlesztését. Mindez szemléletváltást, markánsabb nemzetbiztonság tudatos személetet és gondolkodást igényel a nemzetbiztonsági szolgálatok társadalmi, közigazgatási kapcsolódásának és beágyazottságának területén. A nemzetbiztonsági szolgálatoknak - a veszélyek megelőzésére, kormányzati döntéseket megalapozó információk megszerzésére irányuló tevékenysége mellett - a korábbinál jelentősebb energiákat kell fordítaniuk a meghozott döntések végrehajtását elősegítő tényezők erősítésére is. Mindehhez a nemzetbiztonsági tevékenység területén is innovatív, stratégiai szintű tervezést előtérbe helyező szemléletváltásra van szükség. A védelmi és az érdekérvényesítési funkció erősítése nem képzelhető el a szolgálatok társadalmi, gazdasági, tudományos, stb. területekkel való szervezettebb, koordináltabb, tudatosabb, programharmonizált együttműködése nélkül, melynek segítségével a világban végbemenő globalizációs, biztonságpolitikai, politikai, társadalmi, gazdasági és jövőképi kockázatok hatása jelentős mértékben csökkenthető lehetne, miközben erősíthetjük a komplex fejlődésünk egyes elemeit.

7.2. Elemeztem és megállapítottam: A nemzetbiztonsági szolgálatok pozitívabb társadalmi értékítéletét és műveleti hatékonyságát is elősegítő kormányzati kommunikáció objektív és szakmailag is pontos képet adhat a nemzetbiztonsági tevékenység fő irányairól, elősegítve, hogy a magyar társadalom azonosulni tudjon a szolgálatok számára meghatározott stratégiai célokkal.

Magyarázat és indoklás: A nemzetbiztonsági szolgálatok sokoldalú és együttműködő kapcsolata a társadalommal meghatározó szerepet játszik hatékonyságuk, az általuk végzett munka eredményeinek hasznosulása szempontjából. A nemzetbiztonsági szolgálatoknak – a sajtószabadság és a társadalmi nyilvánosság elvét érvényesítő demokratikus viszonyok között – számolniuk kell azzal, hogy tevékenységüket kedvezőtlen történelmi örökséggel, fokozott érdeklődés közepette kell folytatniuk. A hatékony, azaz a nemzetbiztonsági szolgálatok pozitívabb értékítéletét és műveleti hatékonyságát is elősegítő kormányzati kommunikáció (ennek részeként a nemzetbiztonsági stratégia nyilvános kormányhatározat formájában történő megalkotása), valamint az egyes hivatalok által folytatott védelmi és érdekérvényesítő tevékenység a témakör iránt érdeklődő állampolgárok részére objektív, szakmailag pontos képet adhat a nemzetbiztonsági tevékenység fő irányairól, elősegítve, hogy a magyar társadalom azonosulni tudjon a szolgálatok számára meghatározott stratégiai célokkal. A társadalom részére értelmezhetővé kell tenni, hogy az információ-centrikus tevékenység a demokratikus viszonyok között az állampolgárok érdekeit, a védelmet és biztonságot, illetve a politikai, társadalmi döntéshozatali folyamatokat szolgáló kormányzati szintű szolgáltatás.

7.3. Elemeztem és megfogalmaztam: Hazánkban a védelemigazgatás intézményi háttere fejlesztésre szorul, melynél a kormányzati döntés-előkészítő szerepet is betöltő intézményesített koordináció megteremtése nem képzelhető el egy egységes biztonsági szemlélet és gyakorlat alapján működtetett, integrált, nemzetbiztonsági adat- illetve tudásbázis létrehozása nélkül.

Magyarázat és indoklás: Minden állam stabilitásának, nemzeti és nemzetközi tekintélyének egyik fontos jellemzője a védelmi, védekező képessége. Ennek egyik súlyponti mutatója a védelem, a biztonság szervezésének, irányításának módja békeidőben is. Hazánkban a védelemigazgatás intézményi háttere – az elmúlt két évtized kormányzati törekvései ellenére – a közigazgatás egészéhez hasonlóan változatlanul fejlesztésre szorul. Az említett területeken az operatív intézkedéseket is összehangolni képes, ügyeleti rendszerben működő, kormányzati döntés-előkészítő szerepet is betöltő intézményesített koordináció megteremtése nem képzelhető el egy egységes biztonsági szemlélet és gyakorlat alapján működtetett, integrált, nemzetbiztonsági adat- illetve tudásbázis létrehozása nélkül. A védelmi struktúra válsághelyzetek kezelésében, valamint a kritikus infrastruktúra védelmében érintett szereplői ehhez az adatbázishoz kapcsolódva a jelenleginél gyorsabban és eredményesebben tudnának együttműködni mind a napi operatív működés, mint a válság- és veszélyhelyzetekre történő stratégiai szintű tervezés során.

7.4. Feltártam és bizonyítottam: A jelenlegi tagolt, védelmi intézményrendszer és az ennek következtében osztott hatáskörök miatt, az új biztonsági kihívások hatékonyabb, Miniszterelnök közeli irányítása és kezelése igényli a Miniszterelnökséghez tartozó elemző-értékelő és koordináló szervezeti egység létrehozását, a honvédelmi-, rendvédelmi szervezetek illetve szolgálatok közép és hosszú távú feladatainak meghatározásában, valamint a nemzetbiztonsági tevékeny fő irányainak stratégiai szintű tervezésében is.

Magyarázat illetve indoklás: A jelenleg hatályos jogi szabályozás a biztonság és védelempolitika területén történelmi és politikai okok folytán tagolt intézményrendszert, a kormányzati irányítás területén pedig osztott hatáskört hozott létre és tart fenn. A hazai védelemigazgatás területén az elmúlt időszakban olyan új kihívások – és ezekből következő nemzetbiztonsági feladatok, elvárások – jelentkeznek, melyek a jövőben még inkább szükségessé teszik a polgári és a katonai nemzetbiztonsági szolgálatok, a honvédelem, valamint a többi rendvédelmi szerv közötti célirányos munkakapcsolatok továbbfejlesztését. Mindezek felvetik (például) a Miniszterelnökséghez vagy esetleg a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumhoz tartozó elemző-értékelő és koordináló szervezeti egység létrehozását a honvédelmi-, rendvédelmi

szervezetek illetve szolgálatok közép- és hosszú távú feladatainak meghatározásában, valamint a nemzetbiztonsági tevékeny fő irányainak stratégiai szintű tervezésében.

A nemzetbiztonsági tájékoztatási rendszer jogszabályban rögzített intézményi háttérének kialakítása immár másfél évtizede késik. A többszoros hazai védelemigazgatási rendszer a kormányzati döntés-előkészítés, valamint a biztonságpolitikai feladatok végrehajtásában feladattal rendelkező szervek működésének hatékonyabbá tétele érdekében felveti egy a biztonságpolitikai értesülések értékelésének és a kormányzati tájékoztatás területén az intézményesített koordináció erősítését. Ennek kialakításánál fontos vezérelvet jelent az egyes biztonságpolitikai – diplomáciai, hírszerzési, rendőri stb. – témakörökkel összefüggő értesülések maximális hasznosítása az összkormányzati munkában olyan szervezeti rend megalkotásával, mely nem veszélyeztethet a nemzetbiztonsági és bűnüldöző szervek által jelenleg működtetett közvetlen tájékoztatási csatornák hatékony működését.

7.5. Megvizsgáltam és megállapítottam: A védelmi- illetve hangsúlyosan a nemzetbiztonsági szervezetek szakembereinek évtizedes munkatapasztalata igen jelentős nemzeti értéket képez, így az egyes szolgálati viszonyokból kikerülő és arra érdemes vezetők, szakemberek ismereteit, tapasztalatait megfelelő szervezeti keretek között hasznosítani szükséges.

Magyarázat és indoklás: Hazánk nemzetbiztonsági védelmi képességeinek egyik fontos fokmérője, hogy a korábbi években felhalmozott szakmai tudásbázist milyen mértékben képes hasznosítani a ma és a holnap biztonsági kihívásainak kezelése során. Ebben a vonatkozásban meghatározó jelentőségű kérdés, hogy a védelmi szektorból, de különösen a nemzetbiztonsági szolgálatoktól kikerült illetve kikerülő, de a nemzetbiztonsági tevékenységre élethivatásként tekintő szakemberek birtokában lévő ismereteket, tapasztalatokat milyen mértékben lehet becsatornázni a szolgálatok hatékonyabb működésének elősegítésére. E területen súlyponti kérdésként jelenik meg, hogy az egyes szolgálatok vezetői milyen mértékben képesek támaszkodni az adott munkaterület korábbi szakmai vezetőinek tapasztalataira, akár egyéni konzultáció, akár egy tanácsadó testület létrehozásával.

8. Ajánlások

Az értekezés kidolgozása során törekedem arra, hogy az abban megfogalmazott innovatív elemek, következtetések, illetve az ezekre épülő tudományos eredmények széles módszertani sávban hasznosíthatók legyenek. Ezek felhasználására az alábbi ajánlásokat fogalmazom meg:

8.1. Az értekezés több fejezete felhasználható a ZMNE Hadtudományi Karán folyó egyetemi és doktori képzésben, különös tekintettel a nemzetbiztonsági, illetve a biztonság és védelempolitikai szakirányokra.

8.2. Az értekezésben szereplő adatok felhasználhatók továbbá mindazon felsőoktatási intézményekben, ahol a politikatudománnyal vagy nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó tanszékek a szakirányú képzés keretében biztonság- és védelempolitikai kurzusokat hirdetnek meg.

8.3. Az értekezés tudományos eredményeit, illetve az azok gyakorlati felhasználását tárgyaló fejezetrészt – reményeim szerint – hasznosítják majd a magyar nemzetbiztonsági igazgatás különböző intézményeinél, köztük az Országgyűlés Nemzetbiztonsági Bizottsága, a kormányzati tárcák illetékes vezetői, valamint maguk a nemzetbiztonsági szolgálatok stratégiai szintű tervezésért felelős vezetői, munkatársai.

8.4. Az értekezésben szereplő kutatási eredményeimet terveim szerint egy nyilvános terjesztésű kötet formájában is meg kívánom jelentetni, megszólítva a társadalom valamennyi érdeklődő tagját, tehát nem csak a szakpolitikusokat, a témakör kutatóit, hanem a nemzetbiztonsági tevékenység iránt érdeklődő állampolgárokat is, utóbbiakban erősítve a gondolatot, hogy a szolgálatok működésének vezérelve 1990 óta már nem a kormányzó párt hatalmának megőrzése, hanem az ország biztonságának, illetve nemzeti érdekeink védelme.

9. A kutatási eredmények gyakorlati felhasználhatósága

9.1. Az értekezésben körvonalazott nemzetbiztonság tudatos szemlélet és gondolkodásmód előtérbe helyezésével a nemzetközi és belföldi körülményeket dinamikusan kezelő kormányok a jelenleginél hatékonyabb formában hasznosíthatják a nemzetbiztonsági szolgálatokat, felismerve a bennük lévő versenytenyezőt. A kormányzati gyakorlat szintjén ez megvalósulhat a nemzetbiztonsági szolgálatok közigazgatási és társadalmi kapcsolódásának és beágyazottságának javításával, valamint a hivatalok gazdasági és tudományos területekkel való tudatosabb, programharmonizált együttműködését elősegítő intézkedéseivel.

9.2. A nemzetbiztonsági szolgálatok társadalmi támogatását növelni kívánó kormányzati kommunikáció számára kiemelkedő lehetőséget kínál a nemzetbiztonsági ágazati stratégia nyilvános kormányhatározat formájában történő megalkotása. A dokumentum megjelenését kísérő médiaérdeklődés révén, a kormány szakmailag pontos képet adhat a nemzetbiztonsági tevékenység fő irányairól, elősegítve, hogy a magyar társadalom azonosulni tudjon a szolgálatok számára meghatározott stratégiai célokkal. Ennek során a lakosság széles rétegeivel ismertethetők meg a demokratikus, jogállami normákat szigorúan betartó, az állampolgárok érdekeit, a védelmet és a biztonságot, illetve a politikai, társadalmi döntéshozatali folyamatokat szolgáló, kormányzati szintű szolgáltatást nyújtó szolgálatok tevékenységének fő irányai. A tömegtájékoztatás eszközeinek felhasználásával folytatott kormányzati kommunikációnak hangsúlyoznia kell, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok által – az ország védelme, illetve a nemzeti érdekek érvényesítése céljából – alkalmazott jogkorlátozó intézkedések minden esetben arányban állnak az elérendő alkotmányos céllal.

9.3. A magyar védelemigazgatás intézményi hátterének továbbfejlesztését érintő lehetséges kormányzati intézkedések egyik kiemelt területe lehet egy integrált védelmi adatbázis létrehozása. Az operatív intézkedéseket is összehangolni képes, ügyeleti rendszerben működő, kormányzati döntés-előkészítő szerepet is betöltő adatbázis segítségével a hazai biztonság- és védelempolitika feladatainak végrehajtásában illetékes szervek a jelenleginél gyorsabban és eredményesebben tudnának együttműködni a kritikus infrastruktúra zavarmentes működését is veszélyeztető – válsághelyzetek stratégiai szintű tervezés területén is.

9.4. Az elmúlt két évtizedben kialakult és a 2010-es országgyűlési választások után tovább polarizálódott illetve osztott védelemigazgatási rendszer felveti a polgári és a katonai nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint a titkos információgyűjtésre is jogosult többi rendvédelmi és honvédelmi szervezet közötti célirányos együttműködés kérdését. A fenti célkitűzés eredményes megvalósítását szolgálhatja – a Gyuricza Béla vezette, a Miniszterelnöki Hivatalban, 1998-ban létrehozott államtitkársághoz hasonló – a Miniszterelnökséghez vagy esetleg a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumhoz tartozó elemző-értékelő és koordináló szervezeti egység felállítása. E testület koordinációs szerepet játszhatna a hazai nemzetbiztonsági szolgálatok és más rendvédelmi szervek közép és hosszabb távú feladatainak meghatározásában, valamint a nemzetbiztonsági tevékeny fő irányainak stratégiai szintű tervezésében. Mindehhez tehát az szükséges, hogy a létrehozó kormányzati intézménynél elemző-érékelő kapacitással rendelkező, személyi összetételében a hazai védelmi szektort átfogó testület (Nemzetbiztonsági

Koordinációs Központ) működjön, mely a kormányülések napirendjére kerülő biztonság- és védelempolitikai témakörök előkészítésén túl alkalmas lenne a nemzetbiztonsági tevékenység fő irányait érintő hosszabb távú, stratégiai szintű tervező munkára is.

9.5. A nemzetbiztonsági tájékoztatási rendszer jogszabályban rögzített intézményi háttérnek kialakítása immár másfél évtizede késik. A többszoros hazai védelemigazgatási rendszer a kormányzati döntés-előkészítés, valamint a biztonságpolitikai feladatok végrehajtásában feladattal rendelkező szervek működésének hatékonyabbá tétele érdekében felveti az intézményesített koordináció erősítésének szükségességét a biztonságpolitikai információk értékelésének és a kormányzati tájékoztatásnak a területén is. Az intézményesített koordináció kialakításánál fontos vezérelvet jelent az egyes biztonságpolitikai – diplomáciai, hírszerzési, rendőri stb. – témakörökkel összefüggő információk maximális hasznosítása az összkormányzati munkában olyan szervezeti rend megalkotásával, mely nem veszélyeztetheti a nemzetbiztonsági és bűnüldöző szervek által jelenleg működtetett közvetlen tájékoztatási csatornák hatékony működését. Összhangban a 5.4.4-es bekezdésben foglaltakkal, a nemzetbiztonsági vonatkozású, kormányzati szinten koordinált tájékoztató tevékenység intézményi háttérét – tekintettel a 2010 május 28-án felállt, a szolgálatok irányítása szempontjából erősen osztott kormányzati struktúrára – célszerű lenne a Miniszterelnökséghez vagy esetleg a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumhoz tartozó elemző-értékelő és koordináló szervezeti egységhez telepíteni. A nemzetbiztonsági igazgatás területén a koordinációs központ szerepét betöltő (az egyes szolgálatoktól, az együttműködő rendvédelmi szervektől berendelt munkatársakból, valamint a biztonságpolitika elméleti területén magasan képzett kormánytisztviselőkkel álló) elemzői csoport a stratégiai területekre fókuszáló, az egységes biztonságpolitikai, kormányzati, tájékoztatási rendszer működtetéséért is felelős lenne. Természetesen egy esetlegesen felálló Nemzetbiztonsági Koordinációs Központ létrehozásánál érvényesülnie kell annak – az értekezésben már említett alapelvnek, miszerint az intézményesített kormányzati tájékoztató tevékenység nem veszélyeztetheti a nemzetbiztonsági, a rendészeti és honvédelmi szervek által jelenleg működtetett közvetlen (szektoriális) tájékoztatási csatornák hatékony működését.

9.6. A hazánkat érintő, dinamikusan változó biztonságpolitikai folyamatokra, valamint az értekezés 4. fejezetében részletezett külkapcsolati, társadalmi és gazdasági szempontokra tekintettel a kormányzat számára súlyponti feladatot jelent a nemzeti biztonsági stratégia aktualizálása épp úgy, mint az ebből fakadó, egymással megfelelően harmonizáló biztonsági részstratégiák – köztük nemzetbiztonsági ágazati stratégia – régóta húzódó megalkotása. A nemzeti biztonsági stratégiai aktualizálásánál alapvető szempont, hogy az abban foglalt célok összhangban legyenek az Európai Unió és a NATO aktuális koncepcionális dokumentumaival. Szintén fontos tényező a 2004-es szöveg felülvizsgálata során, hogy a frissített változat a célmeghatározásnál szigorúan koncentráljon a nemzeti érdekek érvényesítése szempontjából valóban releváns területekre. Tekintettel arra, hogy egy stratégiai szintű dokumentum vonatkozásában döntő tényező a folyamatokhoz való rugalmas és gyors alkalmazkodás képessége, mind a kormányzat, mind a szolgálatok számára kiemelt feladatot jelent a nemzeti biztonsági, valamint az arra épülő ágazati dokumentumban megfogalmazott feladatokat megalapozó biztonságpolitikai tényezőket folyamatos figyelemmel kísérése, illetve – szükség esetén – a stratégiában meghatározott célkitűzések aktualizálása.

9.7. A nemzetbiztonsági szolgálatoktól kikerült illetve kikerülő, de a nemzetbiztonsági tevékenységre élethivatásként tekintő szakemberek birtokában lévő ismeretek és tapasztalatok hasznosítása szempontjából kedvező eredményekre vezethet a főigazgató tevékenységét segítő, a szolgálat korábbi vezetőiből álló tanácsadó testület létrehozása. A konzultatív fórumként működő intézmény nem csak korábbi időszak tapasztalatait igénylő ügyek hatékony kezelésével, de a hivataloknál folyó képzési rendszerhez fejlesztésével is összekapcsolható lenne. Ezenkívül, szintén a nemzetbiztonsági szféra és a civil társadalom lehetséges kapcsolódási pontját képezheti

az egyes hivataloknál korábban dolgozó, az adott terület iránt tudományos, illetve szélesebb társadalmi megközelítéssel rendelkező munkatársak összefogása, akár egyesületi formában is. Egy ilyen testület nem csak a hagyományosan zártabb világban élő nemzetbiztonsági munkatársak szellemi-lelki életminőségének javítására, tudásbázisuknak, valamint kapcsolati körüknek a szükség szerinti becsatornázására lenne alkalmas, de lehetőséget teremthet a titokbirtokos személyek egzisztenciális okból bekövetkező, a nemzetbiztonsági érdekeket veszélyeztető körökhöz történő átsodródások megelőzésére is.

10. A doktorjelöltnek a témakörből készült publikációs jegyzéke

10.1. Könyv, jegyzet, tankönyv (4 db) (hazai megjelenésű kötet illetve CD):

- Könyv (560 oldal, két kiadásban-2002, 2x2000 példányban, nyilvános terjesztéssel): A magyar nemzetbiztonsági szolgálatokról másként és mindenkinek (1990-2002 és a jövő). A nemzetbiztonsági szolgálatok megváltozott szerepe, értékei Magyarország biztonságvédelmében.
 - Dr Pataky Iván folyóirat cikke a könyvről: Könyv a nemzetbiztonsági szolgálatokról (Hadtudomány, 2003)
- Életmű CD 1994-2009.02.26. Az előző pontban szereplő könyv, harmadik, elektronikus kiadása 100 példányban (ZMNE könyvtár számára hasznosításra) és további publikációk megjelenések.
- Nyilvános terjesztésű szöveges CD (100 pld) a megjelenéséig elkészült valamennyi publikációmmal és megjelenésemmel: A magyar titkosszolgálatok mint jövőnk biztosítékai és meghatározó nemzeti értékévé válásuk 1990 óta. Terjesztő: LIBRI könyvterjesztő.
- Nemzetbiztonsági Kézikönyv – 2010 (1.050 oldal). Készült a doktori disszertáció 3 verziója/2010.06.30. alapján, melynek tudományos címe: A magyar titkosszolgálatok meghatározó jelentősége a Magyar Köztársaság XXI. századi biztonsági rendszerében.

10.2. Lektorált, tudományos, mértékadó folyóiratban cikk (4 db)

- A magyar nemzetbiztonsági szolgálatok kommunikációjáról (KFH-Felderítő Szemle, 12 oldal, 2007.október)
- A hírszerzés, felderítés szerepe és jelentősége a XXI. századi EU számára (Magyar Hadtudományi Szemle online, 12 oldal, 2009.03.)
- A hírszerzés, felderítés szerepe és jelentősége a XXI. századi NATO számára (KFH-Felderítő Szemle, 15 oldal, 2009.03.)
- The Hungarian Secret Services are the Guarantee of Our Future (AARMS folyóiratban és online-on is, 9 oldal, 2010.01.)

10.3. Nem lektorált, rövidebb folyóirat – újság - internetes cikkek (12 db)

- Magasabb szinten megújuló nemzetbiztonsági szolgálatokkal a jövőnk biztonságáért, a biztonságunk jövőjéért (3 oldal, 1998)
- A hazai titkosszolgálatokról (MAGYAR NEMZET, 1 oldal, 1998)
- A titok nyitja, Hosszú távú nemzetbiztonsági koncepcióra van szükség (BIZTONSÁG, 2 oldal, 2004)

- Javaslatok Gyurcsány Ferenc miniszterelnök új kormányzati programjához (1 oldal, 2004)
- Kiegészítési javaslat Dr Hiller Istvánnak „Az Új Magyar Szociáldemokrácia” című vitaanyaghoz (1 oldal, 2004)
- Hazánk biztonsága nem tekinthető adottságnak (NÉPSZAVA, 1 oldal, 2004)
- Javaslat a magyar védelmi-biztonsági tevékenység ésszerűsítésére (BIZTONSÁG, 2 oldal, 2006.03.).
- Várhalmi Miklós levele, szakmai ajánlái Gyurcsány Ferenc miniszterelnöknek a rendőri visszaélések kapcsán (3 oldal, 2007.05.18.)
- Várhalmi Miklós figyelemfelhívó, gondolatébresztő véleménye a Magyar Gárda megalakulása és az állambiztonsági iratok átadása – kontra állampolgári biztonság apropójából, melyet Gyurcsány Ferenc miniszterelnöknek is megküldött ajánlásként (5 oldal, 2007.08.05.).
- Hogyan profitáljunk az orosz-grúz konfliktusból? (BIZTONSÁG – 3 oldal, 2008/5)
- Nem becsüljük értékükön a titkosszolgálatainkat (BIZTONSÁG – 4 oldal, 2008/6)
- Ismét egy MSZP-s pofon a nemzetbiztonságunknak! (internet: www.varhalmi.hu – 4 oldal, 2009.12.25.)

10.4. Szakújságírók újságcikkeiben közreműködő biztonságpolitikai szakértő illetve interjú alany Várhalmi Miklós (12 alkalom)

- Lehetnek-e provokátorai a titkosszolgálatoknak? (HVG, 2006.11.02.). Várhalmi Miklós egyik interjúalany volt cikkben.
- Titkok és szolgálatok (Népszabadság, 2006.12.27.). Várhalmi Miklós a cikkben szereplő Nemzetbiztonsági Munkacsoport tagjaként részt vett a szolgálatok összevonásával kapcsolatos nemzetbiztonsági munkacsoporti ajánlásban.
- Nemzetbiztonsági reformallergia – www.hirszerzo.hu (2006.12.28. – 2 oldal)
- Várhalmi Miklós válaszcikk tervezete a Nemzetbiztonsági reformallergia című cikkre (4 oldal, 2007.01.01.)
- Nem Szilvásyt akarták megpuccsolni az MSZP-s nemzetbiztonságiak (www.hirszerzo.hu, 1-2 oldal, 2007.01.02.). A Nemzetbiztonsági reformallergia című cikkre írt Várhalmi Miklós válasznak a kivonata (6 oldal).
- Nemzetbiztonsági átszervezés (HVG, 2007.01.04.). Várhalmi Miklós egyik interjúalany volt cikkben.
- Várhalmi Miklós nyílt levele Dr Deák Péter úrhoz, a haditudományok doktorához, katonapolitikai szakértőhöz, reagálásként Egy dilettáns vita- és a valóság című cikkére (3 oldal, 2007.01.14.).
- Fogjunk össze a hatékonyabb nemzetvédelemért – Várhalmi Miklós, Deák Péterhez írt nyílt levelének kivonata (1-2 oldal, Népszabadság, 2007.01.22.).
- Könnyen a rendőrség sorsára juthat az NBH (HVG, 2007.05.29.). Várhalmi Miklós egyik interjú alany volt a cikkben.

10.5. Hazai tudományos konferencián való részvétel (5 alkalom)

- Előadás (valamint a megszervezésében közreműködés) A nemzetbiztonsági szolgálatok reformjának szükségessége című országos konferencián (11 oldal, 2000.12.02.). Megjelent az 1. pontbeli könyvben és az interneten is megtalálható.
- Előadás (12 oldal szöveges anyag) és prezentáció (60 dia) valamint a megszervezésében közreműködés A Magyar Köztársaság Nemzeti Biztonsági Stratégiájának szükségessége című országos konferencián (2001.11.10.), A Magyar

Köztársaság Biztonsági Stratégiája címmel. Megjelent az 1. pontbeli könyvben és az interneten is megtalálható. A magyar kormány a 2004-ben elfogadott, a Magyar Köztársaság Nemzeti Biztonsági Stratégiája című kormányrendelete jelentős mértékben hasznosított Várhalmi Miklós anyagából.

- Előadás (4 oldal szöveges anyag) és prezentáció (18 dia) A magyar nemzetbiztonsági szolgálatok kommunikációjáról című, a Magyar Hadtudományi Társaság Hírszerző és Nemzetbiztonsági Szakosztályainak szervezésében (2007.06.06.). Az anyag a KFH Felderítő Szemléjében is megjelent (2007.10.) és az interneten is megtalálható.
- Előadás a A magyar titkosszolgálatok megnövekedett jelentősége a XXI. századi védelmünkben című, „TÁRSDALOM és GAZDASÁG – új trendek és kihívások” nemzetközi tudományos konferencián (2008.09.19.) – prezentáció (49 dia). Az anyag a konferencia kiadványában is megjelent.
- Előadás Az infokommunikációs közművek biztonsági kockázatai és az információs háború című, „TÁRSDALOM és GAZDASÁG – új trendek és kihívások” nemzetközi tudományos konferencián (2008.09.19.) – prezentáció (54 dia). Az anyag a konferencia kiadványában is megjelent.

10.6. Tanulmányok (20 db)

- Tanulmány: A magyarországi titkosszolgálatok hasznosítandó értékei (lehetőségei) a biztosabb jövőnkért illetve a jövőnk biztonságáért (9 oldal, 1994)
- Tanulmány a magyarországi titkosszolgálatok újszerű szervezésének, irányításának egy lehetséges elméleti modelljéhez (210 oldal, 1994)
- Tanulmány: A nemzetbiztonsági szolgálatok (ágazati) stratégiájának vázlata, fontosabb alábontásokkal (7 oldal, 2001)
- Tanulmány: A Magyar Köztársaság Biztonsági Stratégiája (2001, 12 oldal)
- Tanulmány: A magyar Nemzeti Biztonsági Stratégiára (NBS) épülő Nemzetbiztonsági (szolgálatok illetve titkosszolgálati) Stratégiát (NS) előkészítő megfontolások (9 oldal, 2002)
- A magyar védelmi struktúra kapcsolódása a biztonsági kihívásokhoz (2 oldal – 2002.03.15.)
- Tanulmány: A teljes magyar államigazgatás és közigazgatás egységes adat-, információvédelmi megoldása, különös tekintettel a kormányzervekre (5 oldal, 2003)
- Tanulmány: Elemzések és javaslatok a nemzetbiztonsági törvény módosításához kapcsolódóan, különös tekintettel a nemzetbiztonsági szolgálatok hatékonyabb működtetésére (36 oldal, 2003.09.21.)
- Tanulmány: Magyarország biztonságának jövője az amerikai és spanyol tragédiák árnyékában (6 oldal, 2004)
- Tanulmány és javaslat a teljes magyar védelmi-biztonsági tevékenység átfogó ésszerűsítésére (5 oldal, Gyurcsány Ferenc miniszterelnök részére továbbítva 2006.)
- Tanulmány: A magyar nemzetbiztonsági szolgálatok kommunikációja (9 oldal, 2007.08.)
- Magyar és angol nyelvű nemzetbiztonsági irodalomgyűjtemény – ZMNE könyvtár (2007.12. – A dokumentumok tömörített mappában található.)
- Tanulmány kézirata: A hírszerzés, felderítés szerepe és jelentősége a XXI. századi NATO számára (98 oldal, 2008. 06.10.)
- Tanulmány kézirata: A hírszerzés, felderítés szerepe és jelentősége a XXI. századi EU számára (79 oldal, 2008. 06.12.)

- A magyar titkosszolgálatok megnövekedett jelentősége a XXI. századi védelmünkben – „Társadalom és gazdaság – új trendek és kihívások” c. tudományos konferencia, Baja (2008.09.19. – 5 oldal)
- Az infokommunikációs közművek biztonsági kockázatai és az információs háború – „Társadalom és gazdaság – új trendek és kihívások” c. tudományos konferencia, Baja (2008.09.19. – 11 oldal)
- A nemzetbiztonsági védelem és ellenőrzés elméleti és gyakorlati kérdései (2008.11.30.)
- Az új biztonsági kihívások hatása a nemzetbiztonságra (2008.12.31.)
- A terrorizmus nemzetbiztonsági aspektusai, különös tekintettel a magyarországi vonatkozásokra is (20 oldal, internetes megjelenés: www.varhalmi.hu, 2009.04.10.)
- A Magyar Köztársaság jelenlegi és jövőbeni biztonsági kihívásainak legmegfelelőbb védelmi rendszer koncepciója (2009.09.01)

10.7. Saját szerkesztésű és kezelésű internetes honlapok (3 db)

- A honlapokon az előzőekben felsorolt dokumentumok 2004-től folyamatosan megtalálhatók.
- www.varhalmi.hu: saját név szerinti honlap minden publikációimmal (16.500 feletti egyedi látogató, összes találat: 307.900, 2005-től)
- www.nemzetbiztonsag.com: nemzetbiztonsági szakmai anyagaim (6.200 feletti látogatottság, 2004-től)
- www.nemzetbiztonsag.lap.hu: több száz internetes honlapból álló magyar és nemzetközi nemzetbiztonsági illetve titkosszolgálati honlap gyűjtemény tematikus rendezésben (egyedi látogató: 64.100 felett, 2004-től. Több, mint 50 országból rendszeresen látogatott honlap)

10.8. Televízió interjúk, riportok (5 db)

- TV2: A Magyar Gárda nemzetbiztonsági kockázatai (kb. 8 perc, 2008.02.07.): http://www.partfuggetlen.hu/VAM2/tv2_1.html
- ECHO TV: Orosz-ukrán gázvita nemzetbiztonsági kockázatai (kb. 8 perc, 2009.09.01.): http://www.partfuggetlen.hu/VAM2/echoTV_1.html
- ECHO TV: Terrorelhárító gyakorlat a ferihegyi repülőtéren, izraeli közreműködéssel (kb. 8 perc, 2009.02.27.): http://www.partfuggetlen.hu/VAM2/echoTV_2.html
- ECHO TV: A Magyar Köztársaság jelenlegi és a jövőbeni biztonsági kihívásainak legmegfelelőbb védelmi rendszer koncepciója (kb. 8 perc, 2009.09.07.): http://www.partfuggetlen.hu/VAM2/echoTV_3.html
- ECHO TV: Egykori MSZP-s szakértő bírálja a titkosszolgálati kinevezéseket (kb. 8 perc, 2009.12.30.): http://www.partfuggetlen.hu/VAM2/echoTV_4.html